

Jurijus Smoriginas: olen sajandilõpu kunstnik

TANTS

Vanemuise balletitrupp toob täna suures majas lavale Gustave Flaubert'i romaani järgi valminud «Madame Bovary». See on süžeeiline ballet, mida juba mõnda aega pole Tartu teatris tehtud. Lavastuse muusika on Benjamin Brittenilt, Heino Ellerilt ja Edward Elgarilt, koreograafia ja lavastus Klaipeda Muusikateatri peaballettmeistrilt Jurijus Smoriginaselt.

Kuidas sattusite Tartusse lavastama?

Jurijus Smoriginas: Naljaka kokkusattumusega toin täpselt aasta tagasi, 8. novembril Estonia teatris välja «Carmeni». Pärast seda pakkus Vanemuise direktor Jaak Viller mulle võimalust ka siin midagi lavastada.

Miks just «Madame Bovary»?

Teatripoolne tellimus oli, et lavastaksin süžeeilise balleti, mitte abstraktse, nagu Vanemuises viimastel aastatel tavaks. Aga miks «Madame Bovary»? Väike trupp – kordeballetis on kaks meest ja kakskümmend naist – viib mõtte automaatselt tikile, mis näeks välja nagu suur ballet, kuid oleks sisuliselt siiski monoetendus.

Viimane seostub mul filosoofiliste teemadega, ja Flaubert'i «Madame Bovary» on ju väga filosoofiline teos. Pealegi on see rahva seas populaarne. Publik on praegu teatri jaoks halvasti ettevalmistatud. Noored ei loe peaaegu üldse raamatuid, kogu eelistus on läinud televisioonile. Millegipärast on aga just «Madame Bovary» teos, mida tea-

takse ja tuntakse. Selles romaanis on ka palju sellist, mis seostub meie ajaga.

Üks põhjus on kindlasti see, et Vanemuise trupis on palju huvitavaid, omanäolisi baleriine. Olen näinud suuri truppe, kus on palju tantsijannasid, kes siiski ei eristu üksteisest. Vanemuises oleksin lisaks praegustele nimisõnatäitjatele Rita Dolgihhile ja Jelena Karpovale leidnud vajaduse korral teisigi Bovarysid.

Kui konkreetne, süžeeiline on teie lavastus?

Flaubert on suurepärane lavastaja. Tema järgi filmi tegemine ei nõuaks minu meelest üldse mingit erilist annet – teostes endis on kõik kuni piasiasjadeni olemas. Ent kui balleti puhul hakata romaani samm-sammult järgima, võib neisse piasiasjadesse ära upuda.

Seepärast valisin üksnes need liinid, mis oluliselt mõjutavad romaani arengut. Ja muidugi need, mis mind ennast kõige rohkem puudutavad, meie ajastu pahed ja voorused. Üsna vähe on jäänud Flaubert'i detektiivsusest – piasiasjade röhkusest, mis on omane kriminaalromaanide-

Anu Matkur

Jurijus Smoriginas propageerib kompleksivaba, eelarvamusteta (balleti)teatrit.

le. Säilitada olen püüdnud kogu Flaubert'i tundeskaala, tema fantastilise romantilisuse.

Talinnas tegite «Carmeni», nüüd Tartus «Madame Bovary» – tundub, et naise teema on teile oluline.

Nii see tõepoolest on. Lisaks neile kahele olen teinud veel näiteks «Macbethi», mis oli peamiselt leedi Macbethi lugu. Kogu maailmakirjandus räägib ju eelkõige naisest. Võibolla sellepärast, et naine on alati tugevam kui mees, vähem infantiilne, ja seetõttu ka rikkam.

Kui rääkida veel pragmaatilisest tõsiasjadest, siis naine on

balletiteatris alati töökam, entusiastlikke mehi on vähem. Näiteks täna, mil me seda intervjuud teeme, on teatris ametlikult puhkepäev, kuid kuna esietendus läheneb, tulid just baleriinid välja ettepanekuga proovi teha.

Kuidas iseloomustaksite oma koreograafiat klassikalise-modernsuse skaalal?

Ma ei oska sellele küsimusele vastata. Mõnikord kulub paar nädalat prooviaega, enne kui leian konkreetse lavastuse käekirja. Mingi oma stiil mul vist siiski on – vähemalt selliseid komplimente on mulle tehtud –

kuid iga lavastus nõuab omaette lähenemist. Kuni ma pole seda leidnud, on mul tunne, et ei oskagi enam lavastada.

Ma arvan, et olen lihtsalt 20. sajandi lõpu kunstnik –, pidamata selle all silmas midagi suurt ja uhket. 20. sajandi lõpp tähendab lihtsalt seda, et kõik on ära proovitud. Nii muusikas kui ka balletis, maalikunstis jne on raske leida midagi uut. Ka need, kes tahavad kõike olnud maha kriipsutada, hakkavad tahes-tahtmata tagasi pöörduma sajandi alguse juurde. Ma ei pea end mingiks modernistiks, ehkki kümne aasta eest mind Leedus just nii nimetati.

«Madame Bovarys» on nimitegelane pigem neoklassitsistlik, Charles Bovary aga näiteks lähendatud José Limóni stiilis. Kindlasti on lavastuses midagi ka ameerika avangardist, mida ma õppisin tundma just Tallinnas. Üldse püüan haarata endasse kõike, mida näen – selles mõttes olen kindlasti eklektik. Eklektika on ju XX sajandi nähtus.

Kumb oli enne, muusika – Britten, Eller, Elgar – või libreto?

See on minu esimene balletilavastus, millele ma kirjutasin libreto, teadmata üldse, millist muusikat hiljem kasutan. Britten sattus mulle kätte pooljuhulikut. Olin ka varem temaga tuttav, kuid nii ulatuslikult kasutan teda esmakordselt. Eller ja Elgar tulid ka kuidagi iseenesest. Kõigi kolme muusika haakub stilistiliselt omavahel nii hästi, et mitteprofessionaal ei saa ilmselt arugi, kus üks algab ja teine lõpeb.

Ma ei ole selline lavastaja,

kes võib aasta aega varem muusika välja valida, mõtlemata veel üldse koreograafia. Minul sünnivad need tavaliselt üheskoos, töö käigus.

Tartusse sõites oli mul pool muusikat veel puudu. Lõikude kokkusobitamine siin oli pea-aegu nagu helilooja looming. Selles mõttes on minu suur eeskuju Maurice Béjart, kes suhtub (balleti)teatrisse väga kompleksivabalt, eelarvamusteta. Ma pean just teda XX sajandi balleti loojaks. Ka mina üritan propageerida sellist lähenemist. Mõnikord on see muidugi raske, eriti tantsijate puhul, kes on saanud klassikalise koolituse. Mulle tundub, et «Madame Bovary» puhul on see mul õnnestunud.

«Carmeni», mille te Estonia teatris lavastasite, pälvis nii positiivseid kui ka negatiivseid arvustusi. Kuidas te üldse suhtute kriitikasse?

Ma ei usu inimest, kes kinnitab, et kriitikute arvamus teda ei huvita. Kõige rohkem on mind kritiseeritud kodus. Nii imelik kui see ka pole, on meil Klaipedas, suhteliselt suures linnas, üldse kaks inimest, kes balletist kirjutavad.

Kui mulle saadeti Tallinnast kaksteist arvustust, olin lausa šokeeritud. Polnudki enam tähtis, kas need olid head või halvavad. Kui nii palju kirjutati, oli lavastus Eestis järelikult kultuurisündmus. See oli mulle kõige tähtsam. Ma ei arva, et olen maailma parim balletilavastaja. Seepärast on loomulik, et ühed arvavad hästi, teised halvasti. Peaasi, et ärataks huvi.

KALLE HEIN

„Postimees“, 8. XI '97